

Anmeldelse af Morten Thing

Folkets tid i den syge kapitalisme

Socialdemokratiet gør sig klar til at vinde næste valg. Ledende socialdemokrater positionerer sig selv og deres parti, de leverer analyser af tidens problemer, og hvordan de skal løses. Et bidrag til partiets overordnede forståelse af sig selv og af kapitalismen har vi fået med Peter Hummelgaards bog *Den syge kapitalisme*. Hummelgaard er jurist og socialdemokrat, men i denne bog er det især økonomien, han tager fat i.

Som Hummelgaard ser det, så opstod der i tiden efter 2. verdenskrig et klassekompromis, ”der bidrog til at holde kapitalismen sund og sikre, at alle fik del i fremskridtene”. Han henviser med dette klassekompromis til det, vi plejer at kalde ’velfærdsstaten’. Det var et kompromis mellem Socialdemokratiet og LO som arbejdernes repræsentant på den ene side og Det konservative Folkeparti/Venstre og Arbejdsgiverforeningen på den anden. Det var en social kontrakt mellem samfundets to største klasser, som sikrede, at arbejderne fik andel i værditilvæksten, og at de rige blev det i et lidt langsommere tempo. På grund af arbejdsløshedsunderstøttelse og socialhjælp/bistand kunne kapitalisterne ansætte og fyre arbejdere, som konjunkturerne var til uden at bekymre sig om, hvilket liv deres fyrede medarbejdere kunne få.

Denne sociale kontrakt er ved at bryde sammen, fordi velfærdsstaten ikke længere fungerer, og fordi kapitalisterne bare rager til sig. Det giver større ulighed, afstanden mellem rig og fattig vokser i disse år. Kasinokapitalisme og store svindelprojekter som at tømme den danske statskasse for milliarder. Det bliver tydeligere end før, at en lillebitte klat af kapitalister ejer lige så meget som den store majoritet af arbejdere.

Hummelgaard har haft næsen nede i rigtig mange analyser og belægger sine ord med rigtig meget og relevant empiri. Dertil kommer, at han skriver letlæseligt og forståeligt. Man kan ikke, når man har læst hans bog, være i tvivl om, at *Socialdemokratiet er et kapitalistisk parti*. Det er ikke systemet, han vil lave om: ”For mens man sikkert i Enhedslisten og andre steder på venstrefløjens måtte mene, at kapitalismen er kronisk syg og ideelt set bør erstattes af noget udefinerbart andet, har vi i Socialdemokratiet et andet syn på den sag.” Partiet ser deres rolle som lægens: Systemets sundhedstilstand er truet af en sygdom, som er årsagen til alle krisetegnene, ikke mindst uligheden og globaliseringen. Velfærdsstaten er beviset for, at der findes en *sund kapitalisme* og en *syg kapitalisme*.

Det, som kan undre, er, at det som var Socialdemokratiets politiske projekt fra begyndelsen af 1870’erne til efter 2. verdenskrig, nemlig at skabe et socialistisk samfund, det er nu smidt i historiens skraldespand som ”noget udefinerbart andet”. Socialdemokratiets mål adskilte sig i 1920 ikke fra venstrefløjens, det var måden, man kom dertil på, som skilte vandene. Man kunne derfor have ventet sig, at Hummelgaard, som i høj grad trækker på Socialdemokratiets historiske præstationer, havde brugt lidt tid til at forklare sine læsere, hvorfor Socialdemokratiet skiftede fra et antikapitalistisk parti til en af kapitalismens vigtigste fortalere. Hvilke argumenter var det, som gjorde generationer af socialde-

Peter Hummelgaard:
DEN SYGE KAPITALISME.
Gyldendal.
250 s. Kr. 99,95.

Martin E. O. Grunz:
FOLKETS TID.
SOCIALDEMOKRATIET OG DANMARK.
Gyldendal.
160 s. (med et bidrag af Connie Hansen).
Indbundet kr. 299,95.

mokratiske medlemmers håb for fremtiden til ”noget udefinerbart andet”.

Det kan også undre, at Hummelgaard ikke overvejer, om det kan være rigtigt, at historien er kommet til sin afslutning, og meningen med historien simpelthen var *kapitalismen*. Alle andre samfundssystemer eller produktionsmåder har lidt historiske nederlag, hvorfor er kapitalismen sikret imod nederlaget? Hele klimaspørgsmålet spiller næsten ingen rolle i bogen, men det får ikke forfatteren til at overveje, om kapitalismen kan tænkes at nå muren, hvis ikke klimakrisen løses? Og hvad nu, hvis velfærds kapitalismen ikke bliver genetableret? Vil sygdommen så indføre et nyt system, eller har Hummelgaard et svar i baglommen på et *systemskifte*?

Nogle af de samme forklaringsproblemer kan man se i en ny bog om Socialdemokratiets historie, nemlig Martin E.O. Grunz' *Folkets Tid. Socialdemokratiet og Danmark*. Det er en bog om syv nye malerier i Socialdemokratiets gruppeværelse på Christiansborg. De syv malerier er lavet af Jacob Brostrup.

I Dansk Folkepartis gruppeværelse har man investeret i et stort køleskab med Dannebrog på døren og ”marinebilleder af den danske flåde i solskin, et portræt af Grundtvig og malerier af danske soldater under Treårskrigen.” (Jakob Houmann Mortensen & Leif Tuxen: *Kunsten på magtens tinde, Kristeligt Dagblad* 10.2.18). Hvor DF altså samler på nostalgiske billeder og et køleskab, som kan holde deres kynisme nedkølet, har Socialdemokratiet satset på at få en maler til i samarbejde med historikeren Martin E.O. Grunz at fremstille partiets historie i syv store malerier.

Brostrup har benyttet sig af en anden malerisk teknik end Frederik Vermehren i billederne i DFs gruppeværelse. Brostrups fremstår som collager, hvor forskellige billed-lag skyder sig ind over hinanden. Det er nok en teknik, som udspringer af ønsket om at få hvert billede til at udsige mere, end hvad en enkelt scene kan. Teknikken adskiller sig også i sit farvevalg, idet farverne er skarpe og lidt ubehagelige.

Det første man undrer sig over, når nu bogen hedder *Folkets Tid*, er hvor folket er henne? Der

er i Socialdemokratiets historie en masse mulige billeder af folket: Slaget på Fælled, demonstrationer, strejker, lock-outer, Første maj møder og mange andre. Men folket har ingen plads i billederne. Det er ikke mindst billeder af kendte socialdemokrater, som malerisk er bragt i situationer, som skal sige noget om *dem*. Så bogen burde hedde: *Ledernes Tid*. Første billede, som hedder Slaget på Fælled 1872, viser den store sal i Folkets hus i Rømersgade. Inde i det ser man en hestevogn med mælkejunger på. En af jungerne er væltet, og mælken er løbet ud på jorden/gulvet i Rømersgade. I mælkepytten er der et portræt af Pio. Skal vi læse det på den måde, at Pio var spildt mælk?

Teknisk-malerisk er der et problem med collage-teknikken: gennemsigtigheden kan læses som om, det er historien, der er gennemsigtig. Men i givet fald har Grunz og Brostrup valgt stort set alle konflikter fra. I pressen har flere kritiseret, at man i et maleri ser Hedtoft og frue på vej til Sverige med en berømt jøde-transport-kutter ved navn Henny. I styrehuset ser vi Vilh. Buhl. Det er jo et *symbolsk* billede, for Buhl styrede naturligvis ingen jøde-transport-kuttere. Det symbolske fremgår af, at kutteren også hedder 'Danmark', udover 'Henny'. Så her mixer man altså Socialdemokratiets medvirken til at redde de danske jøder med symbolet 'skibet-sombillede-på-staten'. Symbolet er uigennemsigtigt og et godt eksempel på, at historien ikke er gennemsigtig: den skal tværtimod skrives frem fra kilderne. Skibet og dets passagerer skjuler dét, man burde se: at nok var partiet med til at redde jøderne, men kommunisterne udleverede man til tyskerne, da det kom til bruddet i 1943; at socialdemokraterne næsten ingenting fyldte i modstandsbevægelsen; og

havde det stået til Stauning havde Danmark fundet sin plads i Hitlers Neuropa.

Grunz' tekst er en tolkning af billederne, og det er ikke altid nogen klar forbindelse, han skriver om. Men sådan er det med historiemaleriet, og en stærk begrundelse for ikke at genoplive det. Men der er også forskellige fejlgreb, selvom hans tekst gennemgående er ædruelig. Når han skriver: "Natten til den 5. maj blev Pio, Brix og Geleff arresteret. Samtidig tvang myndighederne den unge xylograf og socialistiske agitator August Toucher til at publicere en henstilling i *Socialisten* til arbejderne om ikke at møde op på Nørre Fæled", så vil jeg gerne se kilden til myndighedernes tvang overfor Toucher! Tværtimod var det sådan, at Toucher var modstander af Pios beslutning om at sætte sig op mod politiet i den situation, at demonstrationen var forbudt. Og når Grunz skriver: "Han (Aksel Larsen) udgav sine erindringer, *Den levende vej*, der slog til ly for, at hans egentlige politiske overbevisning var en særlig dansk socialisme, der var præget af grundtvigianisme", så viser han, at han ikke har læst *Den levende vej*, som bestemt ikke er erindringer. Men her rører Grunz også ved det forhold, som jeg pegede på i Hummelgaards bog: Grunz forholder sig ikke til det største brud i Socialdemokratiets historie: afskrivningen af socialismen som utopi. Han er naturligvis i sin fulde ret til at synes, at det var en god afskrivning, men hvorfor må vi ikke høre om den historisk, og hvilken betydning det fik for partiet, at det som Hummelgaard slår fast, blev et prokapitalistisk parti, hvis utopi går ud på at være læge, sygeplejerske og sygehjælper for kapitalismen. Heller ikke i Grunz' bog er det noget man får øje på i den transparente historie.